

**Miejsce
na naklejkę**

MWO-P1_1P-092

**EGZAMIN MATURALNY
Z WIEDZY
O SPOŁECZEŃSTWIE**

**MAJ
ROK 2009**

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 18 stron (zadania 1 – 27). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów

Życzymy powodzenia!

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

W zadaniach 1 – 6 zaznacz jedną prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Pogląd, iż człowiek jest istotą społeczną sformułował

- A. Arystoteles.
- B. Eurypides.
- C. Heraklit.
- D. Epikur.

Zadanie 2. (1 pkt)

Państwo jest

- A. wspólnotą plemienną ukształtowaną na przestrzeni dziejów.
- B. wspólnotą kulturową ludzi mówiących tym samym językiem.
- C. dobrowolną organizacją ludzi posiadających poczucie odrębności.
- D. polityczną organizacją społeczeństwa, suwerenną, terytorialną i uprawnioną do stosowania przymusu.

Zadanie 3. (1 pkt)

Czynne prawo wyborcze w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje obywatelowi polskiemu, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył

- A. 35 lat.
- B. 30 lat.
- C. 21 lat.
- D. 18 lat.

Zadanie 4. (1 pkt)

Ważność wyborów do Sejmu i Senatu w Polsce stwierdza

- A. Naczelny Sąd Administracyjny.
- B. Państwowa Komisja Wyborcza.
- C. Sąd Najwyższy.
- D. Trybunał Konstytucyjny.

Zadanie 5. (1 pkt)

Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu rozpatruje skargi dotyczące naruszenia

- A. Karty Praw Podstawowych.
- B. Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.
- C. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.
- D. Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Zadanie 6. (1 pkt)

Mediacja jako jeden ze sposobów rozwiązywania konfliktów polega na

- A. podjęciu bezpośrednich rozmów przez strony konfliktu.
- B. poddaniu konfliktu pod osąd społeczny.
- C. rozstrzygnięciu konfliktu przez wybranego arbitra.
- D. pośredniczeniu osoby bezstronnej w sporze w celu ułatwienia stronom konfliktu osiągnięcia porozumienia.

Zadanie 10. (4 pkt)

Dopisz do umieszczonych w tabeli stwierdzeń, głoszonych przez zwolenników określonych doktryn lub ideologii politycznych, nazwy tych doktryn lub ideologii.

	Stwierdzenia	Nazwa doktryny lub ideologii politycznej
A.	Najwyższą wartością jest dobro własnego narodu, nawet kosztem innych narodów.	
B.	Najwyższą wartością jest ochrona tradycyjnych form organizacji społeczeństwa i gospodarki.	
C.	Najwyższą wartością jest wolność człowieka, a jedyną granicą wolności jest wolność drugiego człowieka.	
D.	Najwyższą wartością jest państwo narodowe kierowane przez silnego przywódcę.	

Zadanie 11. (5 pkt)

Do podanych poniżej biogramów dopisz nazwiska odpowiadających im postaci.

A. Francuski mąż stanu. Prezydent Francji w latach 1959-1969. Zwolennik silnej władzy wykonawczej sprawowanej przez prezydenta. Zwolennik koncepcji „Europy Ojczyzn”.

.....

B. Niemiecki polityk. Współzałożyciel partii chrześcijańsko-demokratycznej CDU. W latach 1949-1963 kanclerz RFN. W 1955 roku nawiązał stosunki dyplomatyczne z ZSRR. Uznawany za jednego z ojców integracji europejskiej.

.....

C. Rosyjski polityk. Członek KC KPZR. Pierwszy w historii prezydent Rosji. Urząd prezydenta sprawował w latach 1991-1999. Jako głowa państwa rosyjskiego dysponował szerokimi uprawnieniami. Zgodził się na plany rozszerzenia NATO na wschód.

.....

D. Działacz związkowy i polityk. Przewodniczący NSZZ „Solidarność”. Laureat Pokojowej Nagrody Nobla w 1983 roku. Był jednym z głównych sygnatariuszy porozumień Okrągłego Stołu. W latach 1990-1995 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

.....

E. Ukraiński polityk. W 1999-2001 roku pełnił funkcję premiera Ukrainy. Po zwycięstwie w przeprowadzonej ponownie II turze wyborów i wydarzeniach zwanych pomarańczową rewolucją został zaprzysiężony w 2005 roku na prezydenta Ukrainy.

.....

W zadaniach 12 – 13 rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsce w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Zadanie 12. (4 pkt)

Człowiek i społeczeństwo

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Konformizm to postawa charakteryzująca się odrzuceniem norm, wartości i wzorców zachowań obowiązujących w danej grupie.	
B.	Grupy ekskluzywne stosują rygorystyczne kryteria przyjęć nowych członków.	
C.	Socjalizacja jest procesem kończącym się wraz z osiągnięciem pełnoletności.	
D.	Altruizm to postawa wyrażająca się gotowością do niesienia pomocy innym ludziom.	

Zadanie 13. (4 pkt)

Prawo

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Prawo karne reguluje rozstrzygnięcia dokonywane w trybie decyzji administracyjnych.	
B.	Zasada domniemania niewinności oznacza, iż udowodnienie niewinności leży po stronie oskarżonego.	
C.	Osoby fizyczne i osoby prawne są podmiotami prawa cywilnego.	
D.	Prawo łaski w indywidualnych przypadkach przysługuje Prezydentowi Rzeczypospolitej.	

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	10.	11.	12.	13.
	Maks. liczba punktów	4	5	4	4
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 14. (6 pkt)

W poniższych tabelach A – C przedstawiono przykładowe rozkłady mandatów po wyborach parlamentarnych we współczesnych państwach. Na ich podstawie rozpoznaj funkcjonujące w tych państwach systemy partyjne. Obok każdej tabeli wpisz w wyznaczone miejsca nazwę tego systemu partyjnego oraz podaj jeden skutek funkcjonowania tego systemu w państwie.

A.

Partia A	57 %
Partia B	43 %
Partia C	-
Partia D	-
Partia E	-

Nazwa systemu partyjnego

.....

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie

.....

.....

B.

Partia A	33 %
Partia B	32 %
Partia C	16 %
Partia D	11 %
Partia E	8 %

Nazwa systemu partyjnego

.....

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie

.....

.....

C.

Partia A	100 %
-	-
-	-
-	-
-	-

Nazwa systemu partyjnego

.....

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie

.....

.....

Zadanie 15. (2 pkt)

Na podstawie fragmentu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i nie podzielający tej wiary [...], ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot. [...]

a) Podaj nazwę, jaką określa się zamieszczony powyżej fragment Konstytucji.

.....

b) Zaznacz jedną prawidłową odpowiedź.

Użyte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej określenie my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej nawiązuje do

- A. antropologicznej koncepcji narodu.
- B. normatywnej koncepcji narodu.
- C. politycznej koncepcji narodu.

Zadanie 16. (5 pkt)

Na podstawie fragmentu tekstu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i własnej wiedzy rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Art. 235.

1. Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat lub Prezydent Rzeczypospolitej.
2. Zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy uchwalonej w jednakowym brzmieniu przez Sejm i następnie w terminie nie dłuższym niż 60 dni przez Senat.
[...]
4. Ustawę o zmianie Konstytucji uchwała Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
[...]
6. Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego.

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 92 posłów.	
B.	Każda zmiana Konstytucji musi być zatwierdzona w referendum konstytucyjnym.	
C.	Senat może zażądać przeprowadzenia referendum zatwierdzającego, jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału II Konstytucji.	
D.	Rada Ministrów nie posiada inicjatywy ustawodawczej w sprawie zmiany Konstytucji.	
E.	Sejm uchwała ustawę o zmianie Konstytucji bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.	

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	14.	15a.	15b.	16.
	Maks. liczba punktów	6	1	1	5
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 17. (3 pkt)**Przeczytaj fragment Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wykonaj polecenia.**

Art. 154.

1. Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów [...] i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów. [...]

[...]

3. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust. 1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm [...] wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

Art. 155.

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. [...]

2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 1 Prezydent Rzeczypospolitej skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory.

a) Powyższe przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiają procedurę tzw. „trzech kroków” powoływania rządu.

Napisz, w którym kroku Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów.

Krok

b) Wymień dwa uprawnienia przysługujące Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej w kroku drugim i trzecim.

1.

2.

Zadanie 18. (3 pkt)

W poniższych przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej określone są trzy funkcje sejmu. Uzupełnij tabelę, dopisując do podanych artykułów właściwą funkcję sejmu.

Art. 120.

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.

Art. 209.

1. Rzecznik Praw Obywatelskich jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu, na 5 lat.

[...]

Art. 226.

1. Rada Ministrów w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego przedkłada Sejmowi sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej wraz z informacją o stanie zadłużenia państwa.

2. Sejm rozpatruje przedłożone sprawozdanie i po zapoznaniu się z opinią Najwyższej Izby Kontroli podejmuje, w ciągu 90 dni od dnia przedłożenia Sejmowi sprawozdania, uchwałę o udzieleniu lub odmowie udzielenia Radzie Ministrów absolutorium.

Nr artykułu w Konstytucji	Funkcja sejmu
Art. 120.	
Art. 209.	
Art. 226.	

Zadanie 19. (4 pkt)

Poniżej podano przykłady zadań własnych i zleconych realizowanych przez określone jednostki samorządu terytorialnego w Polsce.

Uzupełnij zdania, wpisując rodzaj zadania i nazwę jednostki samorządu terytorialnego.

1. Rejestracja pojazdów jest zadaniem realizowanym przez
2. Organizowanie targowisk i hal targowych jest zadaniem realizowanym przez
3. Prowadzenie szkół pogimnazjalnych jest zadaniem realizowanym przez

Zadanie 20. (5 pkt)

Uzupełnij zdania zgodnie z przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

1. Władzę sądowniczą w Polsce sprawują sądy i
2. Postępowanie sądowe jest co najmniej
3. Sędziowie są powoływani przez , na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.
4. Do sądów powszechnych zalicza się sądy rejonowe, okręgowe i
5. Nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania sprawuje

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	17.	18.	19.	20.
	Maks. liczba punktów	3	3	4	5
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 21. (4 pkt)

Poniżej przedstawiono opisy czterech sytuacji, w których doszło do naruszenia przez władze praw i wolności człowieka i obywatela zapisanych w Konstytucji Rzeczypospolitej. Dopisz do każdego opisu to prawo (lub wolność) człowieka i obywatela, które zostało naruszone przez władze w przedstawionej sytuacji.

A. Władze samorządowe jednego z miast podjęły decyzję o rozpoczęciu budowy spalarni śmieci w pobliżu nowego osiedla. Według ekspertów powołanych przez mieszkańców osiedla funkcjonowanie spalarni może zagrozić zdrowiu mieszkańców.

.....

B. Burmistrz miasta podjął decyzję o rozwiązaniu legalnej pikietki zorganizowanej przez kupców, którzy protestowali przeciwko likwidacji targowiska, chociaż jej przebieg nie zagrażał zdrowiu i życiu ludzi.

.....

C. Rząd wprowadził obowiązkową opłatę za przystąpienie ucznia do sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej.

.....

D. Agresywni kibice zatrzymani na meczu piłkarskim przez policję przebywali w areszcie siedem dni, pomimo braku decyzji sądu o ich tymczasowym aresztowaniu.

.....

Zadanie 22. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Czy religia jest do czegokolwiek potrzebna demokracji? – pytał kanadyjski filozof Charles Taylor¹ podczas piątkowej III Debaty Tischnerowskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Na swe prowokacyjne pytanie Taylor odpowiedział za pomocą też stojących niekiedy – jak sam zauważył – ze sobą w sprzeczności. Po pierwsze, na obecnym etapie historii religia nie może być już elementem jednoczącym społeczeństwo w systemie demokratycznym, bo demokracja ze swej natury produkuje zróżnicowanie postaw i poglądów. Bez względu na to, jak duża część społeczeństwa identyfikuje się z danym wyznaniem, w nowoczesnej demokracji nie może ono być podstawą jego jedności. Z drugiej strony, dobrze jest dla demokracji, gdy debata publiczna dotyczy spraw najważniejszych. Religia dotyczy właśnie spraw kardynalnych, dlatego poglądy religijne obywateli nie mogą być wyłącznie kwestią prywatną, bo wówczas życie publiczne ubożeje, tym bardziej, że w perspektywie historycznej to właśnie wspólnota religijna leży u podstaw narodowych tożsamości w wielu krajach.

¹ Charles Taylor – wykładowca na Uniwersytecie MC Gilla w Montrealu.

Źródło: M. Lizut, *Bez religii nie ma demokracji*, „Gazeta Wyborcza”, 22 V 2005.

a) Jaką rolę, zdaniem Charlesa Taylora, może odgrywać religia we współczesnym społeczeństwie demokratycznym?

.....

.....

.....

b) Podaj nazwę umowy międzynarodowej regulującej stosunki państwa z Kościołem katolickim.

Umowa ta nosi nazwę

Zadanie 23. (4 pkt)

W którym roku państwa oznaczone na mapie cyframi 1, 2, 3, 4 przystąpiły do Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej? Wpisz nazwy państw w tabeli.

Rok	Nazwa państwa
1981	
1986	
1995	
2004	

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	21.	22a.	22b.	23.
	Maks. liczba punktów	4	1	1	4
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 24. (4 pkt)

Z poniższego tekstu wypisz cztery numery zdań, które podają wyłącznie fakty, oraz cztery numery tych zdań, które zawierają opinie.

- [1] Idea poradnictwa obywatelskiego zrodziła się w Wielkiej Brytanii w czasach wojny.
 [2] Pierwsze polskie Biuro Porad Obywatelskich powstało w Warszawie w 1996 roku.
 [3] Każde biuro działa przy stowarzyszeniu albo fundacji na podstawie odpowiedniej ustawy.
 [4] Doradcy udzielają tam informacji o sposobach rozwiązywania życiowych problemów.
 [5] Nie są to klasyczne porady prawne, ale i tak pomagają w przezwycięzeniu życiowej bezradności.
 [6] Sytuacja biur jest nietypowa.
 [7] Biura nie mając osobowości prawnej i działając przy organizacji pozarządowej, za jej pośrednictwem uzyskują wsparcie z budżetu państwa.
 [8] Wydawać by się mogło, że sytuację poprawi wejście Polski do Unii.
 [9] Bruksela przeznaczają środki na projekty związane z konkretnymi problemami społecznymi: bezrobociem, ubóstwem lub dyskryminacją kobiet.
 [10] Biura Porad Obywatelskich powinny bardziej aktywnie poszukiwać pieniędzy wśród przedsiębiorców i zwykłych ludzi.

Na podstawie: I. Aleksandrowska, *Biuro Dobra Rada*, „Polityka”, nr 16, 23 IV 2005.

FAKTY

OPINIE

Zadanie 25. (5 pkt)

Na podstawie danych statystycznych z tabeli i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Akceptacja systemu demokratycznego

Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	X 1992	VI 1993	V 1995	XI 1996	X 1997	III 1999	X 2000	III 2002	V 2004	XI 2006
	w procentach									
Zgadzam się	52	62	67	67	63	64	70	66	60	62
Nie zgadzam się	15	11	17	12	16	19	12	14	18	18
Trudno powiedzieć	33	27	16	21	21	17	18	20	22	20

Na podstawie: *Krytyczni demokraci: akceptacja demokracji a ocena jej funkcjonowania w Polsce*. [w:] Komunikat z badań CBOS, Warszawa, styczeń 2007.

a) W tabeli zamieszczono dane prezentujące rozkład opinii respondentów na temat demokracji.

Określ zmianę akceptacji systemu demokratycznego między rokiem 1992 a 2006. Przytocz dane liczbowe z tabeli.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Na podstawie własnej wiedzy podaj trzy różne powody, które mogą zmniejszać akceptację demokracji.

1.

2.

3.

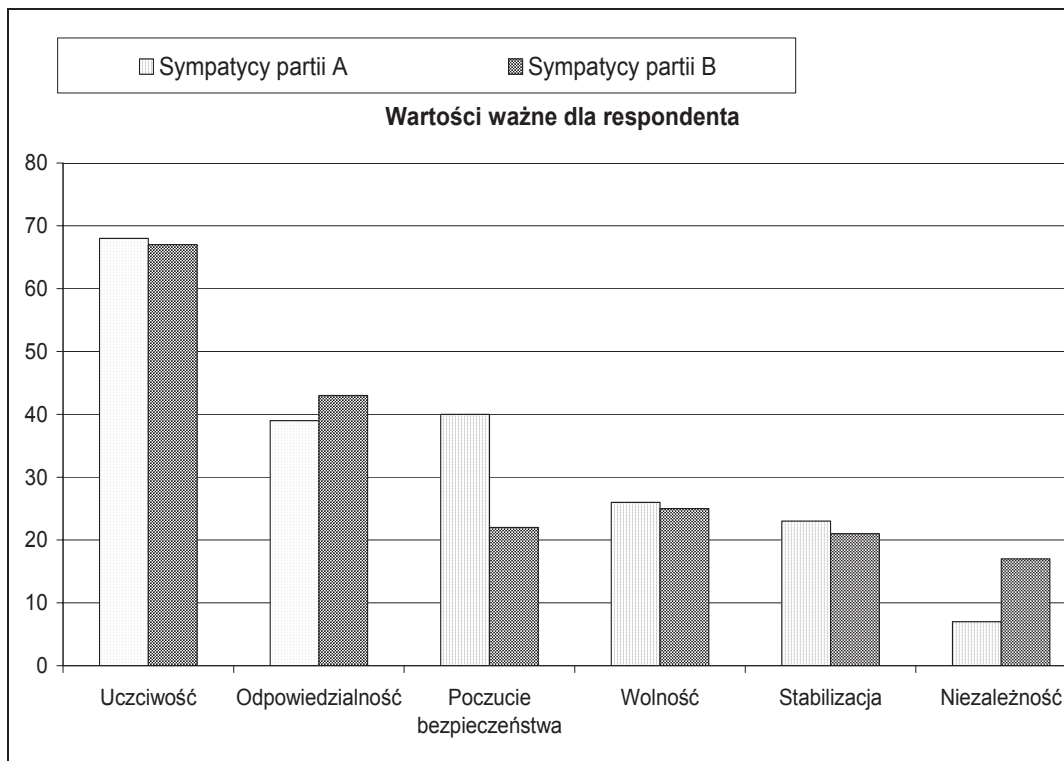
Wypełnia egzaminator	Nr zadania	24.	25a.	25b.
	Maks. liczba punktów	4	2	3
	Uzyskana liczba punktów			

Zadanie 26. (6 pkt)

Na wykresach 1 – 2 przedstawiono procentowy rozkład opinii respondentów na temat wartości ważnych dla respondentów oraz wartości, którymi ich zdaniem powinien kierować się polityk.

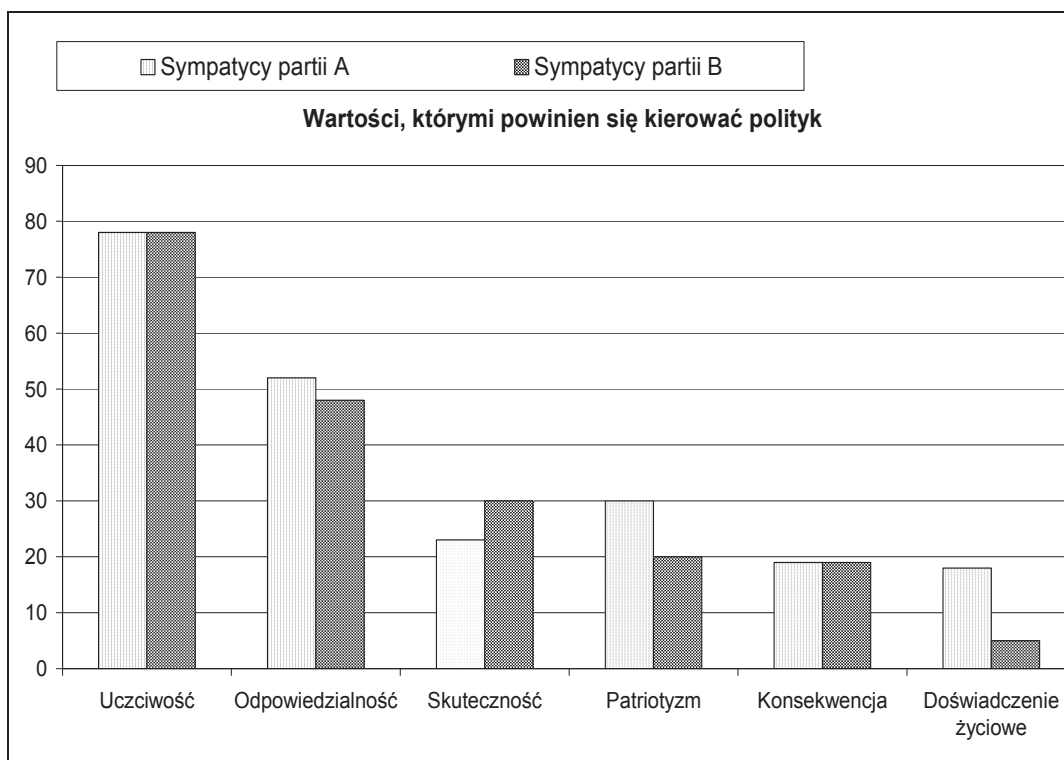
Na podstawie analizy wykresów i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wykres 1.

Na podstawie: www.millwardbrown.com

Wykres 2.

Na podstawie: www.millwardbrown.com

Partia A – partia konserwatywna

Partia B – partia liberalna

Wskaż dwie wartości, których aprobatą najbardziej różnicuje sympatyków partii A i partii B. Wyjaśnij różnice w stopniu aprobaty każdej z tych wartości.

Wartości ważne dla respondenta:

1. 2.

Wyjaśnienie

1.

.....

2.

.....

Wartości, którymi powinien kierować się polityk:

1. 2.

Wyjaśnienie

1.

.....

2.

.....

Zadanie 27. (15 pkt)

Napisz artykuł do gazety przedstawiający sylwetkę idealnego polityka.

Jakimi wartościami powinien kierować się idealny polityk? Dlaczego te wartości uważasz za najważniejsze?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	26.	27.
	Maks. liczba punktów	6	15
	Uzyskana liczba punktów		

BRUDNOPIS